

Är de frånvarande männen ett problem?

Om de frånvarande männen har det talats mycket. Om deras frånvaro i hemmet, i hemmets skötsel och i omsorgen om barnen. Vart tog papporna vägen? Undran var med rätta vanlig för några decennier sedan men är mer sällsynt i dag.

Men problemet med de frånvarande männen tycks ha flyttat till andra områden. I många av universitetens spetsutbildningar blir männen alltmer frånvarande. Av de studerande på universitetsnivå 2018 var 39 procent män, av antalet examinerade var det 36 procent. Av dem som tagit läkarexamen under de senaste tjugo åren har ca 40–44 procent varit män. Det är endast på de tekniska högskolorna som fördelningen ser annorlunda ut men också där pågår en förändring.

Även i kyrkan har i tysthet männen blivit alltmer frånvarande. Tidningen Dagen avslöjar i ett reportage (25/9 2019) hur obalanserad könsfördelningen är på de teologiska högskolorna. Om vi håller oss till Svenska kyrkans utbildningar har andelen män på Svenska kyrkans utbildningsinstitut varit 30 procent sedan 2014. På Johannelunds teologiska högskola har det under senare år skett en tydlig omfördelning så att det i dag är ca 40 procent män. Vid de senaste prästvigningarna i maj–juni 2019 prästvigdes 44 personer, varav 11 män, dvs. 25 procent.

Utan att ha exakta siffror lär det inte vara annorlunda på Svenska kyrkans övriga utbildningar. Troligare är andelen män där ännu mindre.

Förhållandet gäller inte bara i kyrkans utbildningar eller proportionerna mellan män och kvinnor i den samlade personalen utan i stort sett i alla kyrkans sammanhang. Det finns en växande obalans mellan pojkar och flickor, mellan män och kvinnor. Färre pojkar döps, färre pojkar konfirmeras, färre pojkar blir unga ledare. Samma sak i högre åldrar. I en enkät från 2017 svarar 28 procent av männen att Svenska kyrkan är relevant för dem och 17 procent att den inte är det. Motsvarande siffra för kvinnor var 32 procent respektive 12 procent. Kanske inte så stora skillnader, men ändå tydliga.

Intrycket är att i gudstjänstlivet är männen än mer i minoritet. På söndagarna är det ofta glest med män. Denna manliga reträtt sker till synes utan att orsakerna undersöks. Ibland kan man bakom förändringen ana att det hos många män finns en känsla av att inte längre passa in i det kyrkliga sammanhanget.

Frågan måste ställas: Hur har det blivit så? Det är inte en orimlig tanke att barn- och ungdomsverksamheten ofta är profilerad så att den tilltalar flickor mer än pojkar. Detta får följdverkningar upp i vuxen ålder och inför val av yrkesinriktning. Diskrepansen är märkbar redan i juniorgrupper och barnkörer, fortsätter sedan i de kyrkliga utbildningarna.

Har Svenska kyrkans forskningsinstitut börjat undersöka förhållandet och orsakerna? Problemet med de frånvarande männen är ett faktiskt problem, något som förstärks av att det inte tycks uppfattas som sådant. I den mån man någon gång berör frågan är det mycket lågmält. Det har väl gått ungefär trettio år sedan dåvarande biskopen i Lunds stift Per Olof Ahrén i en artikel i *Sydsvenskan*, konstaterade, ja, rentav varnade för, att prästämbetet höll på att bli ett kvinnoyrke, ett uttalande som han fick kraftig kritik för.

För många män tycks dra sig undan. Att återgå till vad som varit av en manlig dominans är inte önskvärt. Men det är inte heller önskvärt att männen uteblir.

Att debatten om manligt och kvinnligt fortsätter, både i samhället och i kyrkan, är Johanna Anderssons nyligen framlagda avhandling ett tecken på. I avhandlingen med titeln *Den nödvändiga manligheten* granskar hon argumenten för och emot kvinnliga präster vid kyrkomötena 1938, 1957 och 1958. I slutkapitlet kommer hon fram till att i gudstjänsten

blandas manliga och kvinnliga bilder och metaforer – Kristi kropp, Kristi brud – i sådan utsträckning att frågan om kön försvinner. Kön och representation har inte med varandra att göra, enligt Andersson (Kyrkans Tidning 40/2019), en slutsats som de katolska och ortodoxa kyrkotraditionerna lär ställa sig undrande inför liksom även grupper inom den protestantiska världen.

En annan argumentträcka som Andersson pekar på är den om kyrkans feminisering. Inte heller där kommer hon fram till något slutgiltigt svar, vilket kanske inte kan ges i en akademisk avhandling.

Frågan om manligt och kvinnligt är ett område som väcker många känslor och bestämda uppfattningar. Många kallar sig feminister, även om det inte finns någon samstämmighet om begreppets innebörd. Inte sällan finns i debatten en underton av att män är förtryckare och upprätthållare av en könsmaktsordning formad av manlig överhöghet och patriarkala mönster.

När det nu tycks vara så att männen i kyrkan blir färre och färre, måste frågan ställas om det är något i den kyrkliga självbilden, i gestaltningen av det goda och glada evangeliet, som förändrats i en sådan riktning de senaste, låt oss säga femtio åren, att män inte känner sig hemma. Så varför drar sig männen undan mer än kvinnor? Vad är det som brister i kyrkans sätt att gestalta evangeliet?

Ulla Carin Holm tycks ha varit smått profetisk när hon i sin avhandling Hennes verk skall prisa henne (1982) visade att de kvinnliga prästerna läste Bibeln mindre och hade svårt att acceptera den traditionella kristendomen, som de fann maskulin. Om det i liturgin, förkunnelsen och församlinglivet har varit en utveckling där manliga begrepp och ett manligt förhållningssätt blivit alltmer ifrågasatta, så är det också en naturlig följd att männen blir alltmer frånvarande. För att få balans i båda könsens deltagande krävs en balans i kyrkans uttrycksformer.

I en tid av förvirring kring vad det är att vara man och kvinna kan det därför behövas en genomtänkt teologisk antropologi. Utgångspunkten finns i skapelseberättelsens konstaterande att »Gud skapade människan till sin avbild, till Guds avbild skapade han henne. Som man och kvinna skapade han dem».

Redan denna korta beskrivning öppnar för teologiska överväganden. Vari består Guds avbild i människan? Är mannen och kvinnan var för sig Guds avbild, eller utgör man och kvinna tillsammans avbildligheten? Återspeglar människans tvåsamhet något av Guds treenighet? En gemenskapens enhet utan vilken vare sig mannen eller kvinnan kan förstå sig själva? En svensk teolog, Folke T. Olofsson, har myntat uttrycket *trust the basic design*, en uppmaning att lita på den grundläggande utformning Gud gett människan.

Frågan om de frånvarande männen är större och mer komplex än som kan beskrivas i en kort ledartext. Men den får inte hamna på undantag. Så var det tyvärr med den motion vid kyrkomötet 2017 som lyfte ämnet. Utskottet avvisade motionärens förslag om en genomlysning av hela frågeställningen med följd att ingenting hände. Gud vill dock att både män och kvinnor ska bli frälsta. Och kyrkan som är redskap för Guds vilja borde inte hindra denna Guds avsikt, vare sig för män eller för kvinnor.